

ня, більше 50% надають перевагу в позакласній роботі з екологічного виховання вікторинам, KBK, конкурсам плакатів. Це тільки окремі дані з результатів відповідей на анкету з 12 запитань. Тому в план підготовки вчителів-біологів були введені предмети "Шкільний курс екології та методика його викладання" та "Методика екологічного виховання". Зазначені курси являють собою систему взаємопов'язаних розділів, спрямованих на комплексну методичну підготовку майбутнього вчителя. Викладання шкільного курсу екології спрямоване на підготовку майбутніх фахівців до викладання матеріалу екологічного змісту на уроках біології та викладання екології в 10 класах (профільний рівень навчання).

Методика викладання шкільного курсу екології формує у студентів знання і вміння організації навчально-виховного процесу з предмета, який має свої особливості. Ці знання дозволяють вчителю керувати процесом виховуючого і розвиваючого навчання екології.

Методика викладання екології вимагає введення до навчального процесу активних форм і методів таких як інтерактивні та мультимедійні. Шкільна екологія вивчає конкретні об'єкти природи і їх зв'язок з навколишнім середовищем. Це потребує проведення екскурсій, лабораторних та практичних робіт, застосування переважно натуральних та технічних засобів навчання, що обумовлює специфіку викладання екології.

Особливістю курсу є творче використання накопиченого в теорії та практиці педагогічного досвіду, проведення дослідницької роботи з метою вдосконалення окремих елементів навчально-виховної роботи в школі при вивченні шкільного курсу екології.

Курс методики екологічного виховання спрямований на формування вмін організації індивідуальної, групової та масової роботи з екологічного виховання. Студенти набувають знань про особливості роботи гуртків екологічно-натуралістичного змісту, екологічних клубів, про проведення екологічних спостережень, екскурсій, організацію екологічних стежин, проведення тижнів екології, природоохоронних акцій, екологічних експедицій, екологічних олімпіад. Невід'ємною частиною навчального процесу є відвідування станцій юнатів та застосування набутих знань під час педагогічних практик.

Дотримання принципу комплексності повинно сприяти формуванню особистості вчителя, здатного давати якісні знання з навчального предмету, формувати екологічну культуру, свідомість, мислення, розвивати пізнавальну активність учнів, прагнення до практичної природоохоронної діяльності.

Література

1. Білявський Г.О. Екологічна освіта і ефективна екологізація людської діяльності – головні фактори збалансованого розвитку України в XXI столітті. / Боголюбов В.М., Максимчук В.Л. // Екол. наука і освіта в педвузах України. Тези конференції. К.,2000, С.18-24.
2. Кисельов М.М., Концептуальні виміри екологічної свідомості / Деркач В.Л., Толстоухов А.В. та ін.- К.,2003.- 156с.

СУЧАСНА КЛАСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ З ГЕОГРАФІЇ ДЛЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Коберник С.Г. (м. Київ)

Сучасний спектр навчальних посібників з географії для школяра досить різноманітний. З кожним роком з'являються нові різновиди навчальних посібників з географії для 6-9 класів, які розрізняються за своїм призначенням, змістовим наповненням, поєднанням матеріалів та рубрик, формою подання

тощо. У зв'язку з цим, актуальною є проблема класифікації та методичної характеристики існуючих посібників з географії для учнів основної школи.

Залежно від виокремленої ознаки навчальні посібники можна згрупувати за такими напрямками: відповідність чинній навчальній програмі; обов'язковість та регулярність використання в навчальному процесі; функціональність за дидактичною метою; цільове призначення; спосіб подання інформації (таблиця 1).

Таблиця 1

Класифікація навчальних посібників з географії за різними ознаками

№	Класифікаційна ознака	Основні групи посібників
1.	Відповідність навчальній програмі	посібники, що відповідають змісту навчальної програми з конкретного курсу посібники, які не відповідають навчальній програмі
2.	Обов'язковість та регулярність використання у навчальному процесі	необхідні для засвоєння програмного матеріалу посібники, які постійно використовуються у навчальному процесі посібники географічного змісту, розраховані на епізодичне застосування
3.	Функціональність за дидактичною метою	посібники як засоби унаочнення посібники для розширення та поглиблення знань посібники для корекції та контролю навчальних досягнень
4.	Цільове призначення	посібники для виконання практичних та самостійних робіт посібники для узагальнення та систематизації знань посібники для проведення контрольних робіт посібники для підготовки доповідей та повідомлень посібники для підготовки до державної атестації та ЗНО з географії
5.	Спосіб подання інформації	посібники на друкованій основі електронні посібники Інтернет-ресурси

Так, за відповідністю чинним навчальним програмам з географії всі посібники для школяра слід поділити на дві основні групи: 1) посібники, що відповідають змісту навчальної програми з конкретного курсу (наприклад: географічні атласи, контурні карти, хрестоматії, робочі зошити учня на друкованій основі); 2) посібники загальногеографічного спрямування (географічні енциклопедії, довідники, словники, статистичні матеріали тощо). Навчальні посібники з першої групи повинні проходити науково-методичну експертизу та мати відповідний гриф МОНМС України щодо їх рекомендації та схвалення для використання у навчальному процесі загальноосвітньої школи.

За обов'язковістю використання у навчальному процесі з географії у 6-9 класах розрізняють посібники: обов'язкові та необхідні для засвоєння змісту конкретного курсу (до них належать відповідні картографічні матеріали, навчальні таблиці) та необов'язкові, які використовуються учнями періодично за вказівкою вчителя або самостійно, на власний розсуд, як додаткові інформаційні джерела.

За функціональністю, залежно від пріоритетної дидактичної мети, розрізняють посібники з географії, які використовують: як засоби унаочнення (навчальні таблиці, карти та картосхеми, фотоматеріали, відеофрагменти, структурно-логічні схеми, графіки, діаграми тощо); для розширення та поглиблення

знань з конкретного питання або теми; для корекції, контролю та самоконтролю навчальних досягнень з певної теми, розділу або курсу в цілому.

За цільовим призначенням розрізняють посібники з географії, розроблені з метою забезпечення:

- виконання та відповідного оформлення практичних та самостійних робіт (контурні карти, практикуми, робочі зошити);
- здійснення поточного та періодичного контролю навчальних досягнень (різні види контрольних робіт: тестові завдання, числові програмовані роботи, завдання з «німою» картою, комплексні контрольні роботи тощо);
- підготовки повідомлень та доповідей на уроках географії за змістом навчального матеріалу, що вивчається (хрестоматії, довідники, енциклопедії, фахові періодичні видання);
- узагальнення та систематизації географічних знань (опорні схеми, порівняльні таблиці, графічні концепти тощо);
- поступової підготовки до державної атестації та зовнішнього незалежного оцінювання з географії (тренувальні тестові завдання різних рівнів складності).

За видом інформаційного носія всі посібники з географії можна умовно поділити на три групи: навчальні посібники на друкованій основі, електронні навчальні посібники та мережа Інтернет (відповідні сайти географічного змісту).

Для використання у навчальному процесі посібники з географії мають відповідати Державному стандарту базової середньої освіти та чинним навчальним програмам з географії для основної школи [1,6].

Сучасна шкільна практика використовує досить широкий спектр навчальних посібників з географії, що розраховані на учня. Крім традиційних посібників (атласи, контурні карти, навчальні таблиці, хрестоматії), які є обов'язковими для оволодіння географічними знаннями, з'являються нові за змістом та структурою навчальні посібники на зразок робочих зошитів, практикумів, навчальних комплексів, дидактичних матеріалів для контролю навчальних досягнень тощо, які учні використовують за вказівкою вчителя [2, 3, 4, 5].

Запропонована класифікація навчальних посібників з географії для основної школи дозволить педагогу краще усвідомити їх значення та визначити можливості щодо застосування у навчальному процесі.

Література

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України (специвпуск), 2004. – № 5. – С. 1-13. – (Національний стандарт України).
2. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія в опорних схемах, таблицях та карто-схемах: 6, 7, 8, 9 класи: Навчальні посібники / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Видання друге, доповнене і виправлене. – Кам'янець-Подільський: ПП Сисин, 2008-2010. – 60 с.
3. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія: Довідник для абітурієнтів та школярів загальноосвітніх навчальних закладів: Повний курс підготовки для вступу до вищих навчальних закладів з тестовими завданнями / За ред. С.Г. Коберніка. – Видання п'яте, доповнене – К.: Літера ЛТД, 2011. – 624 с.
4. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія: Дидактичні матеріали для поточного контролю та тематичного оцінювання для 6, 7, 8, 9 класів: Навчально-методичні посібники / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002- 2003. – 72 с.
5. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Практикуми з курсів географії для 6, 7, 8, 9 класів / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин, 2007-2011. – 64с.
6. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія: 6-11 класи. Економіка / [упорядкув.: Н.В. Бескова]. – К.: Перун, 2005. – С. 3-61.